

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 3
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 3

Рівне, 2021

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ: збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. – Випуск 3. – Рівне: РДГУ, 2021. – 150 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії

Немеш Олена Миколаївна – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олексій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т. І Рівненського державного гуманітарного університету

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 5 від 27 травня 2021 р.)*

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

УДК [159.9-051:37]:159.937.22

ЗДАТНІСТЬ ДО ЕМПАТІЇ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Конончук Анастасія, здобувач ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія» (Практична психологія), III курс, РДГУ

Керівник: Кулакова Л.М., канд.психол. наук, доцент

Постановка проблеми. В останні десятиліття проблемі емпатії приділяється велика увага, особливо для професійного розвитку та компетентності психолога закладу освіти. Психологічна практика показує, що від компетентності психолога залежить його успішна професійна діяльність, а здатність до емпатії є одним із ключових аспектів продуктивної роботи. Найважливішою якістю психолога є його компетентність. Опанувавши цю професію, слід розуміти, що без достатнього рівня співпереживання важко налагодити контакт з оточуючими та бути корисним для інших. Для ефективності роботи психолога важливо мати не тільки відповідні знання, вміння, навички та здібності, а й підтримувати хороші стосунки з колективом та дітьми, створювати позитивний мікроклімат в освітньому закладі. Теоретичні засади формування емпатії та емпатійної культури розглядаються у дослідженнях І. Беха, М. Бикової, А. Васильєвої, Т. Гаврилової, О. Губанової, Л. Журавльової, О. Ковальова, О. Коваленко, І. Коган, І. Кузнецової, О. Максим, С. Максимець, О. Міхєєвої, А. Моїсеєвої, І. Несенкової, А. Насифулінової, Т. Романової, О. Рудницької, І. Юсупова та ін. [1, с. 60].

Мета дослідження – розкриття важливості поняття та сутності емпатії, як складової професійної компетентності психолога закладу освіти.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з аналізу наукової літератури, можна дійти висновку, що завдання усіх закладів освіти – мати у своєму складі не просто компетентну людину, яка має відповідну освіту, володіє знаннями, але й ту, яка вміє співпереживати та старається зрозуміти почуття інших людей. На нашу думку, саме емпатійній людині легше відчувати внутрішній світ оточуючих. Кожного дня психолог стикається із проблемами, складними ситуаціями та різними емоційними станами дітей, колег та інших працівників закладу освіти, тому без достатнього рівня емпатії важко налагодити контакт з клієнтом, допомогти йому та бути максимально корисним. Емпатія є однією з умов професійного соціально-психологічного розвитку компетентності спеціаліста.

У психологічному словнику емпатію тлумачать як – проникнення-вчування в переживання іншої людини; розуміння іншої людини шляхом емоційного втручання в її переживання. В психології виділяють особливі форми емпатії: співпереживання – переживання тих же емоційних станів, що відчуває інший, через ототожнення з ним; співуття – переживання власних емоційних станів у зв'язку з почуттям іншого [2, с. 640].

Психологи повинні бути добре підготовленими експертами для майбутньої перспективи та професійної реалізації. Навички спеціаліста визначають успіх практичної діяльності психолога закладу освіти та його здатності використовувати психологічні знання для виконання своїх обов'язків, сюди входять: виконувати конкретні дії, володіти техніками та психологічними «прийомами» для роботи. Важливо не тільки знати, але й вміти користуватися своїми знаннями. Характеристика професійної компетентності також включає низку професійних можливостей, володіння інструментами та прийомами для професійної діяльності. Професійні здібності психолога проявляються також у певній мотивації та спрямованості його особистості, сюди входять: методи творчої діяльності, активний пошук інноваційних методик та технологій, особиста ініціатива та професійні соціальні навички. Для того, щоб бути успішним у своїй роботі, психологи повинні постійно вдосконалювати свої професійні здібності, брати участь у курсах підвищення кваліфікації та проводити спеціалізовані семінари з конкретних питань психології. Самоаналіз досвіду роботи та самовдосконалення професійних навичок, можуть допомогти психологам досягти вищих результатів у роботі. Все вище сказане є вагомим аспектом для роботи психолога у закладах

освіти, але не варто звертати увагу лише на його психологічні знання, рівень емоційного інтелекту та емпатійних здібностей – це вагомий показник компетентності фахівця.

Дослідження Г. Баррет-Леннарда, спрямовані на вивчення особливостей емпатії, дозволили виділити в емпатійному процесі три послідовні фази. Основні фази емпатійного процесу включають у себе:

- сприйняття і резонанс слухача;
- експресивне повідомлення про виникнення цього стану особі, яка викликала емпатію;
- прийняття емпатії або усвідомлення того, що тебе зрозуміли.

Ці фази не замкнені в єдину систему, і на практиці кожна з них напівавтоматична [3, с. 314]

У результаті набуття життєвого та професійного досвіду формується структура емпатійної культури психолога закладу освіти, яку можна поділити на три рівні (рис. 1):

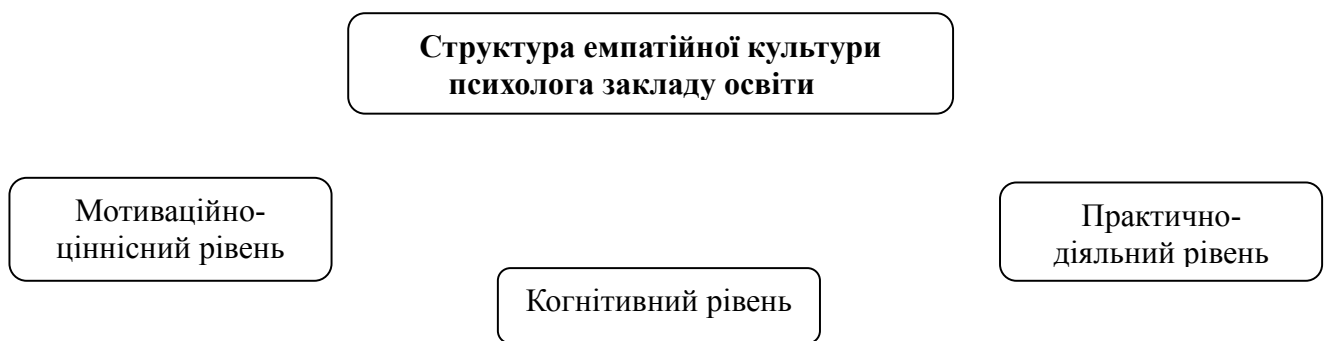

Рис.2. Структура емпатійної культури психолога

Мотиваційно-ціннісний компонент включає:

- прагнення до саморозвитку та здобуття нового досвіду;
- формування професійно-психологічної мотивації;
- ціннісне ставлення до своєї професії.

Когнітивний рівень містить в собі:

- опанування теоріями та методичними засадами професійної культури психолога;
- професійної компетентності;
- визнання соціальної значущості психологічної діяльності.

Практично-діяльний компонент - це:

- емпатія, як прояв особистих якостей;
- значення культури емпатії та співпереживання у професійній діяльності;
- комунікативні та емоційні навички.

Формування особистості професіонала в процесі оволодіння професійною діяльністю не можна зводити до розвитку її операціональної сфери у вигляді накопичення знань, навичок і вмінь. Вона передбачає становлення складних психічних систем регуляції соціальної поведінки особистості. Суттєву роль у цьому процесі відіграє розвиток уявлень про ті явища, які пов'язані з основними закономірностями професійного становлення, виявлення факторів регуляції його динаміки, побудова на цій основі системи рівнів усвідомлення себе суб'єктом власної професійної діяльності й розуміння соціальної значущості своєї професії. Все це утворює «комплекс необхідних умов ефективного формування особистості і досягнення такого рівня розвитку професійно значущих якостей, структур і механізмів регуляції поведінки, які необхідні для досягнення потрібного рівня придатності до професійної діяльності» [4, с. 320].

Психологічна сфера - одна з найскладніших соціальних галузей, а також найважливіша сфера яка потрібна кожному закладу освіти. Психологи - це міжособистісна професія, в якій вони часто стають жертвами емоційного вигорання. Серед основних професійних факторів, що визначають результат тривалого стресу, можна виділити значну емоційну насиченість поведінки взаємодії з клієнтами. Місце, де вирішується агресивна поведінка пацієнта, може деструктивно впливати на самого психолога. Через велике навантаження, емоційне вигорання проявляється як недостатня реакція клієнтів та колег, відсутність емоційної участі, втратою здатності до співпереживання клієнтам, перевтомою, яка веде до редукції професійних обов'язків та негативного впливу роботи на особисте життя. Рівень емоційної компетентності дуже важливий в таких ситуаціях, адже це потрібно не тільки для людей з якими працює психолог, а й йому самому необхідно бути обізнаним в таких випадках. Одним із проявів емоційного вигорання, як наслідок низького рівня емпатії, є професійна деформація психолога. Порушення структури особистості призводить до зниження рівня адаптації, ефективності професійної роботи, зміни у поведінці та діяльності. Мати чіткі кордони між своїми емоціями та емоціями інших людей, допоможе психологу своїм прикладом формувати також хороші відносини між вчителями та учнями навчальних закладів, що є гарантією успішного освітнього процесу.

Деякі дослідники впевнені, що схильність до співпереживання є лише вродженою особливістю кожного із нас, дитина народжується з певною кількістю нейронів у мозку, які беруть участь у формуванні емпатії. Добре, коли батьки ще з дитинства на своєму прикладі навчають дітей не соромитись свої емоції та правильно проявляти їх, досвід емоційного спілкування в ранньому віці закарбовується на все життя. Задача психолога закладу освіти всіма методами допомогти дітям розуміти себе та інших, якщо вони не отримали такого досвіду в дитинстві, розвинути у них достатній рівень емоційного інтелекту та здатності до емпатії і це важко зробити якщо сам спеціаліст не володіє такою рисою.

Висновки. Отже, можна дійти висновку, що емпатія важлива у професійній діяльності психолога, адже за допомогою неї можна забезпечити конструктивну взаємодію між учнями закладу освіти та самим психологом, також сприяти позитивним змінам у розвитку їхньої особистості, покращити ефективність навчання, ця риса навчає інших правильно розуміти свої емоції та емоції інших людей. Проте, якщо психолог має складні випадки з клієнтами і при цьому виявляє високий рівень емпатії, ці два фактори можуть призвести до швидшого емоційного вигорання як результат професійної депривації. Аби запобігти ряду проблем у свої професійній діяльності, спеціалісту варто відслідковувати свій емоційний стан та бути максимально компетентним в цьому. Тому для того, щоб опанувати цю професію в школах, університетах та інших закладах освіти потрібно бути емоційно компетентним, а саме бути постійно в розвитку, вдосконалювати свої знання, «пропрацьовувати» себе, визначати джерело своїх емоцій та вміти вибирати відповідні типи реакцій у своїй практичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Шурин О. І. Експериментальне дослідження формування емпатійної культури майбутніх учителів початкових класів у фаховій підготовці / О.І. Шурин // Науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка». - №2 (78). - 2014. – 60с.
2. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Х. : Прапор, 2004. – 640 с.
3. Barret-Lennard G. T. The phases and focus of empathy / G. T. BarretLennard // Brit. J. Med.Psychol. – 1993. – V. 66. № 1. – P. 314.
4. Вірна Ж. П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога : Монографія. / Вірна Ж. П. – Луцьк : Редвид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім.Л.Українки, 2003. – 320 с.

З М І С Т

АПОСТОЛ М. ВЗАЄМОДІЯ ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	5
БАБАК А. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ.....	8
БЕНДЮГ В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ПОДРУЖЖЯ В КОНФЛІКТІ.....	10
БЕНДЮГ В. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТИПУ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА ПОВЕДІНКУ ПОДРУЖЖЯ В КОНФЛІКТІ.....	13
БІЛЬ Ю. ЧИННИКИ АГРЕСИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	15
БОРТНІК М. ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОЯВІВ ІНФАНТИЛІЗМУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	17
ВАЛАГА О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ Я-ОБРАЗУ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	20
ГРЕБІНЕВИЧ М. ВПЛИВ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	21
ГУЗЕЙ А. ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДОГО ФАХІВЦЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ.....	24
ГУРИНЧУК А. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЛІДЕРСТВА В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	28
ДАНИЛЯК К. ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФЕНОМЕНУ СТРАХУ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ.....	30
ДВОРАК Д. ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	32
ДЕМ'ЯНЮК В. ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДО УМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	35
ДЕРЕЛО І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-ЖІНОК.....	39
ДЖЕДЖЕРА О. ВПЛИВ СТРЕСУ НА ПЕРЕЖИВАННЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	41
ДЗЬОБА Ю. ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПІДЛІТКІВ.....	43
ЄФІМОВА М. МПСИХОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ З ПРОФІЛАКТИКИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	45
КИЛИМЧУК І. РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У ФОРМУВАННІ В УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	49
КОБЕЦЬ Д. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	52
КОВАЛЕЦЬ А. УЯВЛЕННЯ ЮНАЦТВА ПРО МАЙБУТНЬОГО ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА.....	55
КОВАЛЬЧУК Х. ОСОБЛИВОСТІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ.....	57
КОЗЕНЮК М. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ.....	58
КОНОНЧУК А. ЗДАТНІСТЬ ДО ЕМПАТІЇ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	62
КОСТЮКОВИЧ І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	65
КУЛАКЕВИЧ П. БАТЬКІВСТВО ТА МАТЕРИНСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	69
ЛАТА І. ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ВИГНАНЦЯ» В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	72

МАРТЮЧЕНКО К. ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	74
МАРЧУК К. ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН БУЛІНГУ В НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	77
МЕЛЬНИК Т. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ У ПІДЛІТКІВ.....	78
МИСЬКО Є. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	81
МИХАЙЛОВА Т. ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ТА КОНСТРУКТИВНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ У ПІДЛІТКОВИХ КОЛЕКТИВАХ.....	83
МОВЧКО О. ПСИХОЛОГІЧНІ БАР'ЄРИ ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ У ВЗАЄМОДІЇ ІЗ ПЕДАГОГІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ.....	86
НЕЧАЄВА Р. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	89
НІКШИНА Д. ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	94
ОЛЕКСІЙЧУК З. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ МУЗИКИ НА ЕМОЦІЙНІ СТАНИ ШКОЛЯРІВ.....	97
ОМЕЛЬЧУК О. ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНЦЕПТУ Я-ПСИХОЛОГ У СТРУКТУРІ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	101
ПИЛИШОК Т. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ.....	104
ПИСЬМЕННА В. ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ У НЕЗАДОВОЛЕНИХ ВЛАСНОЮ ЗОВНІШНІСТЮ ДІВЧАТ.....	105
ПОДЕЙКО Л. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	109
РАБОВИЧ І. ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ПРОЯВІВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	111
РАБОВИЧ І. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ПІДЛІТКАМИ, ЯКІ МАЮТЬ ПРОЯВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	113
РОМАНОВИЧ І. ПОПЕРЕДЖЕННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАХИЛІВ СЕРЕД СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	116
РОМАНЮК В. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ РОЗВИТКОМ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ І ЇХ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ В ГРУПІ.....	120
СОСОНЮК О. РОБОТА ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕМПАТІЇ У ПІДЛІТКІВ.....	122
СТУПНИЦЬКА А., КОНОНЧУК А. ДОВІРА ЯК ОСНОВНА ФОНОВА ПЕРЕДУМОВА ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТІВ.....	125
СИРОТЮК А. ДЕПРЕСІЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	129
ТКАЧ О. ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯВИЩА СОЦІАЛЬНОГО ВИГНАННІ В НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	135
ЧЕРНИЖ Я. ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ.....	137
ЧИЧУК Ю. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ.....	140
ЧОРНОУС Я. ВПЛИВ ТРИВОЖНОСТІ НА НАВЧАЛЬНУ УСПІШНІСТЬ УЧНІВ....	142
ШЕПЕЛЬЧУК І. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ ДО УМОВ НУШ.....	144